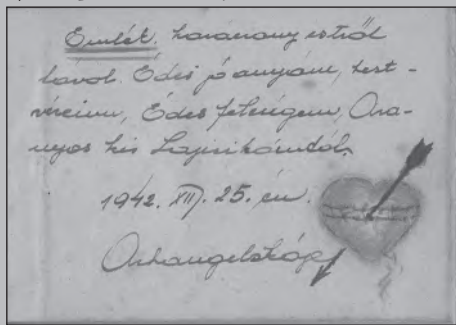

▲ 1-2. kép: A Honvéd zsebnaptár belső lapjai
▼ 3. kép: Emlék karácsonyestről

Személyes adatok	
Név	Stirber Lajos
Azonosítási szám	3340150417
Ismerkedési dátum	tart.örvezető
Csapatfesi	22.gy.e.
Állományfesi	2/I.zj.
Születési idő	1915.10.15
Születési hely	Komárom
Íktatási szám	C.746.003/22.v.1943.
Esemény	Sérült
Esemény dátuma	1943.01.20
Esemény bővebb leírása	láb és orrfagyás
Hozzájárótörzsa értesítésének dátuma	

Személyes adatok	
Vezetéknév	Stirber
Keresztnév	Laes
Apja neve	Sándor
Születési idő	1915.01.01
Születési hely	g.Komárom, Vengrija
Lakóhely	g.Komárom, Vengrija
Rang szoldata	
Egység	1 b-n, 9 p.d.
Fogságba esés helye	sz.Verecki
Elnyelés dátuma	1944.12.27
Fogság helye	1.190
Tartózkodási hely	kl. tábor190 kv.1 m.15

▲ 4. kép: Apám személyes adatai a világhálón
▼ 5. kép: „Az a csillagot...”

Stirber Lajos

Nyugalmazott zenepedagógus, a komáromi Gaudium vegyes kar karnagya, a komáromi Selye János Gimnázium óraadója; lakhely: Komárom, e-mail: posta@sjg.sk

Akikért nem szól a harang, avagy emlékezem, hogy emlékezhessenek

„Tintaceruzával írott tábori levél,
Szívem asszonyának onnan írom én,
Hol a szívek lángját bomba oltja el,
És a néma szívre hull a hófehély, fehér
gyászlepel”

(Dalszöveg)

Arra, hogy e témában tollat fogjak, már régóta egyre erősebb késztetést éreztem. Késztetést arra, hogy Apám emléke előtt fejet hajtva, az ő sorsa kapcsán emlékeztessenek a II. világháború több százezer magyar áldozatára. Emlékeztessenek azokra a hősökre, akik a fronton estek el, vagy az orosz gulágokban, és – mint apám is – fogságban haltak meg. Akiket szeretteik – szülőként, testvérként, feleségként, gyermeküként – reménykedve hazavártak, de az őket hazaváróknak az sem adatott meg, hogy drága halottjuk sírjára virágot vihessenek, azon gyertyát-mécseszt gyújthassanak, hogy eképpen méltóképp emlékezhessenek.

Gyermekkoromban sokaktól és gyakran hallottam: „Édesapád szépen tudott ám hegedülni”! S az általa készített – és ma is féltve őrzött – néhány olajfestményt és a vízfestékkel festett képeket tartalmazó „emlékkönyvét” mutogatva pajtasaimnak, azok tetszésnyilvánítása mindig nagy büszkeséggel töltött el; némileg enyhítve apám elvesztése feletti mélységes fájdalomamat. Apám, az autodidaktaként szépen hegedülő és festegető egyszerű szobafestősegéd ezek által került egyre közelebb hozzám, vált példaképemmé. Amikor „rossz fát tettem a tűzre”, számomra annál nagyobb büntetés nem volt, mint amikor drága jó nagyanyám, felnevelőim egyike ezt mondta: „Édesapád ezt onnan fentről látja”.

De nekem nemcsak az „emlékkönyvben” levő festmények mesélnek Apámról, hanem az általa írott és Édesanyám által gondosan elrakott őszinte tábori lapok és levelek, a – SEREGEK URA, Katolikus Honvédek Ima-, Énekes- és Oktatókönyve (szerkesztette: Dr. Mészáros János Főlelkész; Budapest, 1942, Római Kat. Tábori Püspökség Kiadása); továbbá az „1943 Honvéd zsebnaptár (1. kép, 2. kép) (Szerkesztette és kiadja a Magyar Királyi Honvéd Hadtudósító Osztály Parancsnoksága) is. De Apám – a katonai ismereteket, tudnivalókat tartalmazó – ún. iskolai füzetekben található naplószerű feljegyzései is arra késztetnek, hogy emlékezzek. A már előbb említett kis imakönyv utolsó lapján többek között így írt: „Feleségemnek!!! Orosz föld, 1942. VII. 20. Igaz szívből írom e pár sort

feleségemnek és drága pici fiamnak. Adják át ezt a kedves és szép könyvet nekik és őrizzék meg örökké. Szeretem családomat és mindig szeretni fogom. Talán a mostoha sors még egyszer haza segít ebből a pokolból. Drága Bözsikém, tudd meg, hogy nagyon szeretlek és őszinte szívből, igazán. A kis Lajcsié ez a könyv, az édes fiamé. Ha esetleg többé nem kerülnék haza, sokszor csókol szerető férjed, Lajos.” Mint a legtöbb írása, az idézett sorok is könnyek között íródtak, amiről a több helyen is elmosódó betűk tanúskodnak. (3. kép) Drága Szüleim mindketten 1915-ben születtek. 1941-ben házasodtak össze. Hogy mennyi jutott nekik a boldogságból? Azt mi sem láttatja jobban, mint Apám bejegyzése az 1943-as Honvéd zsebnaptárban; idézem:

„Össz. katonai szolgálatom.
Csehekhez bevonultam 1937. okt. 1-én
Leszereltem: 1938. nov. 21-én
Átképzések: 1939. február 2-án
Leszereltem: 1939. szept. 21-én
Lengyelország: 1940. jan. 2-án
Leszereltem: 1940. febr. 10-én
Erdélyben: 1940. nov. 10-én
Leszereltem: 1940. dec. 10-én
Orosz földre: 1942. febr. 21-én
Frontra indulás apr. 22-én

A Dontól – az „orosz pokolból” még sikerült megmenekülnie, habár nagyon beteg, de onnan még hazakerült. Az „emlékkönyvben” levő utolsó bejegyzése: „Hazajövet. 1943. febr. 8”. Mint köztudott, 1944-ben újra bevetik a magyar hadsereget, Apám akkor esett fogságba, ahonnan, sajnos, többé már nem jött vissza. Szerencsésebb bajtársai, akiknek sikerült hazakerülni, a nála levő személyes dolgait hazahozták (Apám halálát bizonyítandó), azokat Édesanyámnak átadták; mindössze annyit tudtak: A fogolytábor, ahol Apám meghalt, valahol az Urálban volt. Hogy a „mese” valóban így ért véget, a világhálón megtalálható a bizonyíték. (4. kép)

Ahhoz, hogy emlékezzem és emlékeztessenek, az előbb írottak mellett az is hozzájárult, hogy míg – a különféle évfordulók kapcsán – a 20. század különböző diktatúrái és diktátorai kegyetlenkedéseinek sok emberáldozatáról egyre gyakrabban megemlékeznek, addig a II. világháború magyar áldozatairól szinte alig esik szó, róluk mintha teljesen megfeledkezünk (tünk) tek volna. Óértük nem szól a harangszó! „Az ünnepek és emléknapiak listája” – (a Wikipédiából, szabad enciklopédiából)

Köhöl Zoltán – Mártha Eszter
A Péderi Alapiskola pedagógusai

A Péderi Alapiskola

„Nemzetközi ünnepek, emléknapok” címmel a naptári évben 30 napot nyilvánít ünnep-, illetve emléknappá, a magyarországi ünnepek és emléknapok listája pedig 14 napot. Sajnos, a listákon felsorakoztatott emléknapok – melyeknek jogossága nem vitatható – között azonban hiába keresem „az apámról való megemlékezést” – a II. világháború magyar áldozatainak emléknapját, azt bizony sehol sem találok. Nem megemlékezni az éhségtől, a hidegtől, a velük való ember-telen bánásmódtól meggyötört, megalázott több 100 ezer ember-ről, akiket még a körülmények-nél is jobban gyötört a családjuk féltése s a lelküket marcangoló honvág – azokról, akik táborig lapjainak, leveleinek tartalmát a legkifejezőbben a korabeli Karády-dalok zengték:

„Arra gondolok, mikor a csillag
rám ragyog,

Azt a csillagot, te otthon épp így
láthatod.

Mindig a te leveled várom, s csak
terólad álmodom az álmom,

Valahol Oroszországban, valahol
Oroszországban.” (5. kép) –
örölük, sorsukról MEMEN-
TÓKÉNT az új nemzedékeknek
nem beszélni, róluk nem meg-
emlékezni, felelőtlen mulasztás!

Hadd idézek Für Lajos *Magyarország embervesztesége* c. dolgozatából: „A hiányok, mulasztások számbavételét e helyen mellőzve, előadásunkban az emberveszteség fölbecsülésére teszünk kísérletet. (...) Mennyi hát a sok sírhalom? A különböző számítások nagyon is egybehangzó eredménye szerint a trianoni Magyarország jeltelen tömegsírjaiban mintegy 900.000 – 1.000.000 lehet a háborúhoz kapcsolható halottak esetetek száma.”

Úgy érzem, a legkegyetlenebb napok egyikén, a doni áttörés napján kellene „meghúzni a magyar harangokat”, január 12-e lehetne: „A II. világháború magyar áldozatainak az emléknapja”!

Péder egy kis község a Bódva völgyében. Első írásos emléke az Árpád-korból, 1214- ből való, *Peder* néven említve a falut. A történelem viharai során még több néven (Kwspeder, Naghpeder, Peeder, Pedur...) került be a korabeli dokumentumokba. A mai napig használják a Kispéder megnevezést Péder egy részére. Nevét valójában a Pédery családról kapta, melynek tagjai a Buch nemzetségből származnak.

A Pédery családnak több neves fia is bekerült a szűkebb értelemben vett történelembe. Legjelentősebb talán Pédery Lázár, aki 1571 és 1591 között Abaúj vármegye szolgabírája volt. Ebben az időszakban lett Péder járási székhely. A mai közigazgatási viszonyok között ezt elég nehéz elképzelni, de a történelem nem ismer lehetlent.

A ma négyszáz lelket számláló közösség megmaradásának egyik fontos pillére az anyanyelvi oktatás. A magyar nyelvű oktatásnak Péderben évszázados hagyományai vannak. Az első feljegyzés 1785-ből való, miszerint az akkori iskolamestert Bodon Lászlónak hívták. Azóta szinte töretlenül folyt az oktatás mind a mai napig. Csupán két esetben szünetelt, először a Beneš-törvények miatt, másodsor néhány évtizeddel később gyerekhiányra hivatkozva záratták be. Mindkét esetben sikerült újraindítani, és a mai napig van Péderben magyar nyelvű oktatás.

Iskolánk egy összevont osztállyal dolgozik, melyben az alsó tagozat minden évfolyamából együtt tanulnak a kis nebulók. Idén 13 gyermek: négyen elsősök, hárman másodikosok, ketten harmadikosok és négyen negyedikesek. A péderi tanulók mellett a szomszédos Zsarnó község is évente küld újabb és újabb utánpótlást, így manapság ez a két falu tölti meg gyerekzsivajjal a termeket. Együtt tanul nálunk péderi és zsarnói, kicsi és nagy, félénk meg bátor, szűkszávu és bőbeszédű. A kulcsszó pedig az együtt! Ez tesz minket mássá, talán többé is, de biztosan különlegessé. A majdani elsősöket nagyrészt óvodás kortól ismerjük, látjuk cseperedni iskolássá érni. Ismerik egymást a tanulók is, vannak, akik babakoruk óta. Könnyebb így nőni, tanulni, fejlődni – családban. Mert ez bizony egy nagy család. A családok minden természetes jellemzőjével: a közös célokkal, gondokkal, terhekkel, de közös örömeikkel is, meg persze a szeretettel.

A kisiskolákra jellemző módon itt egy-egy tanórán megoszlik a tanár figyelme a négy évfolyam között. Mindenkinek biztosítani kell a fejlődés lehetőségét, és persze mindenkivel át kell venni az előírt tananyagot. De a nagy iskolákkal szemben nekünk

van időnk. Nem baj, ha egy tanuló négy év alatt válik kitűnővé, viszont az sem, ha a másodikos is megtanulja a szorzótáblát év végére a nagyobbaktól. Furcsa kettősség jellemoz bennünket, ahogyan biztosan a többi hasonló kisiskolát is. Egyrészt kevesebb, másrészt sokkal több idő és figyelem jut egy-egy tanulóra!

Az iskolánkban két képzett pedagógus dolgozik, de munkájukat nem csak az oktatás-nevelés jelenti. Minden évben szervezünk Mikulás- és karácsonyi ünnepséget, farsangi mulatságot, március 15-i megemlékezést, anyák napi műsort, gyermeknapi versengést és persze emlékezetes ballagást a búcsúzó negyedikesek számára. A tanév végén pedig kirándulunk, barangolunk a környéken, uszodába járunk Buzitára és beszélgetünk. Rengeteget, mert nálunk erre van idő és lehetőség, mert érezzük, hogy gyermekeink számára a mai világban ez a legfontosabb! Tanulóink tehát gazdag kulturális élet részesei, mely építi a közösséget, de az egyéni jellemet is. Bekapcsolódhatnak így a falu életébe is, hiszen ünnepségeink nagy részét az önkormányzattal közösen szervezzük. A szülőkkel és a tágabb családdal is alkalmunk van tehát bensőséges viszonyt kialakítani. Fontos partnerünk ebben az óvoda is, mely, hála Istennek, ugyancsak működik még ebben a kicsi faluban.

Persze mi is küszködünk olyan hétköznapi gondokkal, mint az épület állapota és a pénzühiány. Próbálunk minden állami és uniós pályázatba bekapcsolódni. Van már ilyen forrásból számítástechnikai tanteremünk, két interaktív táblánk; a község lakóinak, illetve az önkormányzatnak köszönhetően felújíthattuk az iskola udvarán található játszóteret. Pontosan úgy, mint egy családban: küzdünk, dolgozunk, tanulunk, majd együtt ünneplünk, tehát élünk.

Azt nem tudjuk, meddig, mert a történelem ismétli önmagát, és a gyerekhiány vagy az új oktatási törvény ismét nagy kérdőjelet rajzol a „*merre tovább, péderi iskola*” kérdés után. Amennyiben az új törvény szeptemberben valóban a meglévő formában lép életbe, és négy évfolyan összevonására nem lesz lehetőség, a mi kicsi, de még mindig magyar közösségünk iskola nélkül marad. Az önkormányzat ameddig lehet, kitart. Nem adjuk sem a templomot, sem az iskolát!

Mit kellene tenni? Azt mondják az öregek, hogy gyereket. Hát, ez is egy bölcs mondás...

Mert voltunk, vagyunk, leszünk.
MARADUNK!